

úřadu, ježto takové ujetí se držby jest podle § 7 n. zn. zák. neplatné, proti Státnímu pozemkovému úřadu a důsledně i proti přidělci jako jeho právnímu nástupci nicotné, takže, jak nejvyšší soud již měl příležitost vyložit, nemůže se Státní pozemkový úřad dopustiti proti takové osobě rušené držby a může ji dáti vykliditi i bez výpovědi v § 12 náhr. zák. zmíněné, dále nevztahuje se povinnost k výpovědi samozřejmě také na osoby, které se teprve po převzetí pozemku Státním pozemkovým úřadem držby svémocně, t. j. aniž by jim byla Státním pozemkovým úřadem odevzdána, uchopily, v jakémž poměru právě jsou žalovaní, když ani nemohou tvrditi, že, když se v roce 1925 držby uchopili, měli k tomu svolení Státního pozemkového úřadu, jenž již v roce 1924 zahájil tam řízení přidělové a tudíž pozemky tamní již měl převzaté. Žalobci dostali pozemek od přidělového komisaře a zaplatili již většinu přejímací ceny, kdežto žalovaní se ho chopili svémocně a bezplatně a chtějí si ho přece proti žalobcům podržeti.

### Čís. 8537.

**Dobrovolný rozvod manželství od stolu a lože jest předmětem volné dispozice stran. Byla-li otázka viny upravena smírem, tvoří mezi stranami právo, a jest směrodatnou i v řízení o žalobě o rozluky manželství. Třebas bylo ve smíru stanoveno, že manželka není vinna na rozvodu, jest její skutky, přispěvší k hlubokému rozvratu manželství, vzítí v počet při posuzování, zda jest manželova vina na hlubokém rozvratu manželství převážnou ve smyslu § 13 písm. h) rozl. zák. Domáhá-li se v takovém případě manžel rozluky manželství z důvodu hlubokého rozvratu manželství, manželka pak navrhuje zamítnutí žaloby, jest sice žalobě, nebyla-li shledána převážná vina manželova na rozvratu, vyhověti, avšak vysloviti rozluky jediné z viny žalobcovy.**

(Rozh. ze dne 6. prosince 1928, Rv I 674/28.)

K žalobě manžela rozloučil procesní soud první stolice manželství z viny obou stran. Odvolací soud k odvolání žalované manželky napadený rozsudek potvrdil.

Nejvyšší soud změnil k dovolání žalované rozsudky obou nižších soudů v ten rozum, že se manželství rozlučuje jen z viny žalobcovy.

### Důvody:

Manželka podala na manžela žalobu o rozvod a bylo za sporu právo-  
platně povoleno manželce oddělené bydliště a manželu uloženo, by jí platil 500 Kč měsíčně zatímního výživného z důvodu, že je u něho na cti a na těle ohrožena. Spor o rozvod, s nímž spojeno i jednání o rozvodové žalobě navzájem, skončil smírem ze dne 11. května 1922, jímž obě žaloby vyřízeny v ten rozum, že: dohodli se manželé na dobrovolném rozvodu,

jenž jim pak byl usnesením z téhož dne povolen, zavázal se manžel platit manželce měsíčně 500 Kč výživného s výhradou změny pro případ podstatného zvýšení nebo snížení jeho služebních příjmů, uznal manžel, že manželka nemá na rozvodu žádné viny. Žalobu o rozluky, o niž tu jde, z důvodu rozvratu podal manžel dne 27. listopadu 1925, jak praví, proto, že jeho žádost o rozluky podaná v mimosporném řízení byla pro nesouhlas manželčin zamítnuta, a opírá se v ní vesměs (jakž přirozeno, ani od rozvodu sporu nežili) o skutečnosti sběhnuvší se před rozvodem, tedy před smírem ze dne 11. května 1922. Nižší stolice, vyšetřivše skutečnosti ty, uznaly na rozluky z obapolné viny, čemuž se žalovaná manželka brání s poukazem na smír, podle něhož ji vina nestihá, takže vinu lze přičítati jen manželci, jenž pak podle § 13 písm. h) rozl. zák. nemá nároku na rozluky, takže žalobu jeho dlužno prý zamítnouti. Podle názoru nejvyššího soudu jest po právní stránce nahlížeti na věc takto: Vše, co bylo předmětem smíru, podléhá volné dispozici stran. O výživném je to samozřejmé, ale platí to i o obou druhých bodech, o rozvodu manželství a o vině na něm. Z volné dispozice stran vyňato jest jen zrušení svazku manželského, o ten se však při rozvodu nejedná, neboť předmětem rozvodu jest jen zrušení faktického manželského spoluzití (právní svazek zůstává zachován) a toto spoluzití mohou manželé volně upravit i zrušiti. To došlo výrazu v ústavu t. zv. dobrovolného rozvodu, jehož podstata záleží v tom, že se na něm manželé usnesou. Arci zákon praví v § 93 obč. zák., že není dopuštěno, by se manželé rozvedli svémocně, avšak § 103 tamže stanoví, že jim rozvod musí býti povolen, zachovají-li opatrnosti v § 104—106 tamže stanovené, z nichž nyní po odpadnutí smírčích pokusů zbývá jen to, že musí před soudem prohlásiti, že se jak o rozvodu, tak i ohledně majetkových podmínek a výživného dohodli, takže to vše jsou podmínky jen od jejich vůle závislé, při čemž zákon výslovně dí, že soud musí se spokojiti s jich prohlášením a nesmí se pouštět do vyšetřování, zda tomu tak jest, jak prohlásili. Ostatně, i kdyby se manželé rozešli dobrovolně bez soudního povolení, nemůže jim v tom nikdo brániti, neboť rozdíl od dobrovolného rozvodu soudem je jen ten, že je váže jen tak dlouho, dokud sami chtějí, že každá strana může na druhé žádati, by se do manželského společenství zase vrátila, kteréhož práva při soudním dobrovolném rozvodu nemá. Že rozvod jest předmětem volné dispozice stran — s právě uvedeným rozdílem mezi soudním a mimosoudním rozvodem — dokazují i předpisy o řízení, podle nichž ve sporu o rozvod platí zásada projednací a následkem toho účinnost uznání a doznání, jakož i smíru a přípustnost důkazu výslechem stran, což vše v rozepři o rozluky jest vyloučeno, z čehož vyplývá, že nárok na rozvod je i tu postaven na roveň každému jinému čistě soukromoprávnímu nároku. Pak-li že však rozvod jest předmětem volné dispozice stran, jest jim i otázka viny na rozvodu a, byla-li otázka viny upravena smírem, nahraňuje smír i tu, jako v každém jiném případě sporu o předmět volné soukromoprávní dispozice, rozsudek a tvoří tedy právě tak jako rozsudek na dále mezi stranami právo. Ovšem praví § 6 řiz. ve věcech manželských, že, uzná-li se na rozvod, jest zároveň také

vždy vysloviti, zda a která strana, pokud se týče obě nebo žádná, má na něm vinu (a totéž platí podle § 11 tamže o rozluce), avšak tato officiosita otázky nesmí se chápiti mylně, jestiž předepsána jen k vůli majetkoprávním zájmům stran, nikoli z důvodu manželství sama, ne tedy v zájmu veřejném. Je-li manželství rozvedeno (neb rozloučeno), nic na tom co do osobního poměru stran nezáleží, zda a který z manželů vinu na tom nese, výsledek rozvodu (neb rozluky) v příčině osobního stavu jejich je stejný; avšak otázka viny má dalekosáhlý význam ohledně uspořádání majetkových poměrů manželů, jak ohledně svatebních smluv, tak ohledně výživy manželčiny, § 1264 obč. zák. a dv. dekr. ze dne 4. května 1841, čís. 531 sb. z. s. (při rozluce § 1266 obč. zák.). Věc tedy vlastně měla by se tak, že otázka viny přijíti by měla na pořad až v tomto sporu o majetková práva, v kterémž by strany, poněvadž od ní závisí jen práva majetková, mohly ji souhlasným seznáním (uznáním, dohodeu) učiniti bezespornou, takže by k jejímu řešení soudem ani nedošlo, avšak poněvadž podle nabytých zkušeností v takové vyřízení po dobrém doufati nelze, naopak rozešedší se a rozvádění manželé žijí pravidelně v nepřátelství a druh druhu snaží se o největší úkor a poněvadž s druhé strany otázka ta dá se nejlépe a nejsnáze řešiti právě ve sporu o rozvod (pokud se týče o rozluky), nařizuje zákon z důvodu hospodárnosti, by ji vyřídil hned soud rozvodový (pokud se týče rozlukový), by se ušetřila dvojí práce a výsledek byl co nejbezpečnější. Officiosita otázky viny ve sporu manželském jest tedy předepsána jen z důvodu vhodnosti a nemění proto nic na soukromoprávní povaze otázky. Jedinou výjimkou z toho jest případ § 13 písm. h) rozl. zák., podle něhož straně rozvratem převážně vinné nelze rozluky povolit, neboť tu jest otázka míry viny konstitutivní podmínkou nároku na rozluky a důvodem povinnosti soudu řešiti ji je tedy přímo nutnost, ne pouze vhodnost. Tvoří-li však smír právo mezi stranami jako rozsudek, zakládá zrovna tak jako rozsudek námitku věci právoplatně rozhodnuté, jenže na rozdíl od námitky rei judicatae tato t. zv. námitka rei judicialiter transactae není exceptio fori declinatoria, nemá za následek odmítnutí žaloby, nýbrž jest námitkou hmotněprávní, následkem které, shledá-li ji důvodnou, soudce žalobu jako věcně neopodstatněnou zamítne. V souzeném případě, kde jde jen o otázku viny na důvodu někdejšího rozvodu a nynější rozluky a jen otázka manželčiny viny je in iudicio transacta, omezuje se význam námitky na to, že otázka manželčiny viny jest smírem právoplatně rozhodnuta v ten rozum, že manželka na rozvodu viny nemá, že nemá viny na skutečnostech, které přivedily rozvod, a, any tytéž skutečnosti jsou nyní uplatňovány jako důvod rozluky, že je tím otázka viny manželčiny i pro rozluky vyloučena, neboť nelze o týchž skutečnostech říci jednou, že manželku na nich vina nestíhá, a po druhé zase naopak, že ji stíhá, neboť proto právě, by k takovému rozporu nedošlo, platí od prastara zásada bis de eadem re ne sit actio, dvakráte o téže otázce se nejedná, nýbrž, je-li jednou rozhodnuta, platí to stále. V souzeném případě jest tu však ještě jiná okolnost, která správnost tohoto stanoviska utvrzuje. Žalobce hájí se tím, že stať o ne-

vině žalované pojal do smíru na naléhání manželčina zástupce, by pro případ manželova úmrtí nepozbyla nároku na pensi. Vskutku se nedá jiný důvod mysliti, protože jen v tom směru měla otázka praktický účel, ano výživné bylo žalované už v předchozím ustanovení smíru zajištěno, avšak stačí úplně samo tvrzení žalobcovo. Než, je-li tomu tak, tím hůře pro něho. Poněvadž nejde o satební smlouvy, omezovaly se majetkověprávní otázky mezi manžely jen na výživné a na výslužné. Otázka výživného byla ve smíru vyřízena ve prospěch žalované tím, že se manžel zavázal platiti jí měsíčně 500 Kč, jež měly v případě zvýšení jeho platu rovněž býti zvýšeny, a pense měla jí býti zajištěna podle vlastního žalobcova tvrzení tím, že ji uznal ve smíru za bezvinnou. Na to byla žalovaná oprávněna spoléhati a bezelstnost zapovídala žalobci podniknouti něco, čím by tuto její důvěru zklamal, ale manžel to nyní přes tuto záповěď činí, domáhaje se nynější žalobou o rozluku toho, by žalovaná uznána byla rozvratem vinou, čímž by ovšem nejen o nároku na pensi, který jí svým prohlášením podle vlastního doznání zajistiti chtěl, byla připravena, nýbrž by si tím získal i vhodný podklad, by jí odepřel dokonce i placení vyživovacích příspěvků, k nimž se ve smíru zavázal, neboť podle § 1266 obč. zák. nemůže rozloučená manželka »odškodné«, t. j. výživné žádati, leda že je sama bezvinná a manžel vinný, což by, kdyby jeho žádosti bylo vyhověno, nedopadlo. Je-li však otázka manželčiny viny na skutečnostech, jež byly příčinou rozvodu a nyní se uplatňují jako příčina rozvratu, z něhož se žádá rozluka, již právoplatně vyřízena v její prospěch, že nemá na nich viny, zůstává otázkou jen vina žalobce samého, a tu ovšem nutno uvažovati, zda jeho vina není převážná ve smyslu § 13 písm. h) rozl. zák. Rozvrat může býti zaviněn jednou nebo druhou stranou, nebo oběma, nebo žádnou, neboť mohou jím býti vinny také osoby třetí nebo vůbec poměry, a převážná vina po rozumu citovaného předpisu znamená, že nutno zvážiti všechny příčiny rozvratu, všechny skutečnosti, jež k němu přispěly, ať už záležejí ve skutcích toho kterého manžela a mohou mu býti za vinu přičítány, anebo ve skutcích třetích osob a v událostech neosobních. Aby se tedy mohlo stanoviti, zda vina žalobcova jest či není převážná, jest vzíti v počet i skutky žalované manželky, jež k rozvratu přispěly, třeba že jí za vinu nemohou býti přičítány. Zváží-li se však takto vina žalobcova, jest souhlasiti s nižšími stolicemi, že není převážná. Má tedy na rozluku nárok a jest mu ji povoliti, aniž by ovšem mohla býti vyslovena vina žalované. Zbývá jen ještě jedna otázka. Žalovaná v dovolání sice uplatňuje, že jí na rozvratu vinu přičítati nelze, a dovolává se i smíru, avšak dovozuje z toho, — podle hořejších vývodů ovšem mylně — že, ana pak zbývá jen vina žalobcova, tento je vinen »převážně«, takže nároku na rozluku nemá, a navrhuje žalovaná následkem toho jen, by žaloba byla zamítnuta, nikterak však, ani podpůrně, by, musí-li rozluka býti povolena, byl výrok o její vině vypuštěn. Jde tedy o to, může-li býti rozhodnuto i tak, že při rozluce zůstává, ale vyslovuje se jen vina žalobcova. K otázce jest přisvědčiti. Žalobce žádá rozluku z viny žalované, žalovaná žádá zase zamítnutí žaloby.

Rozluka musí býti vyslovena, protože žalobce nárok na ni má, avšak nelze vysloviti vinu žalované, nezbyvá tedy, než výrok o její vině z výroku vyslovujícího rozluku vypustiti. Žalovaná, žádajíc zamítnutí žaloby, žádá co možno nejvíce, více, než jest oprávněna, takže vše jiné jest méně, které v tom více jest obsaženo, takže, pokud jest oprávněno, lze na ně uznati.

### Čís. 8538.

**Proti žalobě (třebas již dalšího) knihovního držitele proti držiteli pozemku o jeho vydání, může žalovaný uplatniti námitkou všechny obrany, jež mu podle stavu věci přísluší proti platnosti příslušných knihovních zápisů, třebas nepodal žalobu o neplatnost a o výmaz knihovních zápisů. Žalobu knihovního držitele proti držiteli pozemku o vydání pozemku jest zamítnouti, věděl-li knihovní držitel (musel-li věděti) při nabytí pozemku, že prodatel není vlastníkem pozemku, třebas mu byl knihovně připsán.**

(Rozh. ze dne 6. prosince 1928, Rv II 78/28.)

Žalobkyně byla knihovní vlastníci pozemku č. kat. 1192. Ježto žalovaná užívala tohoto pozemku, domáhala se žalobkyně žalobou, o niž tu jde, na žalované vydání tohoto pozemku. Žalovaná namítla, že neprodala pozemek č. kat. 1192 předchůdkyni žalobyně, již sice prodala domek čis. 151, avšak při tom si výslovně vyhradila, že pozemek č. kat. 1192 neprodává, že si ho ponechává ve vlastnictví a jen prý nedopatřením při sepisování kupní smlouvy se stalo, že tato výhrada nebyla pojata do smlouvy. **O b a n i ž š í s o u d y** uznaly podle žaloby. **N e j v ý š š í s o u d** zrušil napadený rozsudek a vrátil věc druhé stolici, by o ní znovu jednal a rozhodl.

### D ů v o d y:

Soud odvolací přejímá zjištění soudu prvního, že kupní smlouvou ze dne 3. září 1908 prodala žalovaná Julie V-ová usedlost č. p. 151 čis. vl. 144 Anežce Z-ové, aniž ze smlouvy byl vyjmut pozemek č. kat. 1192 k ní připsaný, dále, že kupní smlouvou ze dne 7. března 1910 prodala Anežka Z-ová žalobkyni tuto usedlost i s pozemkem čis. kat. 1192, ježto se pozemek ten ve smlouvě uvádí výslovně jako spoluprodaný. Odvolací soud zakládá toto své zjištění zřejmě jen na obsahu oněch písemných smluv a zjišťuje kromě toho ještě, že sporného pozemku (čis. kat. 1192) užívala vždy žalovaná, že tento stav byl žalobkyni znám, že ani Anežka Z-ová ani žalobkyně pozemku toho dosud neužívaly, uvádí toto zjištění, jak se v rozsudku výslovně praví, jen k vůli úplnosti, nevyvozuje však z něho právní důsledky, jsa toho názoru, že okolnosti tyto nejsou pro posouzení věci podstatné, ježto žalovaná, byvši o vkladu práva vlastnického k tělesu vložky čis. 144 pro Anežku Z-ovou náležitě